

ניצוץ אחד

בה"י
פרשת תצוה - זכור
פורים תשפ"ו

ניצוץ אחד ופרפראות יקרות משיעורי מורנו
הגה"ח ר' דניאל חיים אלתר שליט"א
ראש ישיבת 'פני מנחם' בעיה"ק ירושלים תובב"א

יו"ל בסיוע הנגיד הרבני המפואר
הרה"ח ר' מאיר מלניק ומשפ' שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

רזא דאחד
שיחות ודרשות

ויקחו אליך שמן זית
זך פתית למאור (שמות כו, ב)

האוויל במכתש

מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זצ"ל שפעם בעת יושו בו אצל שולחן קודשו הבחין בחסיד שוטה אחד שדוחק עצמו בין הבאים תוך שהוא דוחף את כל העומדים סביבותיו על מנת להתקרב יותר אל עבר ראש השולחן. הביט הרה"ק מקוזמיר וראה כי שוטה זה נעדר כל הבנה ורצון בדרכי העבודה וברכישת המידות, ואצלו ההידחקות היא מעלה בפני עצמה בלא מטרה וסיבה. בראותו כי כן, פתח ואמר לבאר דברי הפסוק (משל כו, כג) 'אם תכתוש את האוויל במכתש ... לא תסור מעליו איולתו'. ותמוה, מה ענין אויל אצל מכתשת, וכי מי הוא זה שמכניס שוטים למכתשת שאינה עשויה אלא לכתוש סממנים ותבלינים כפלפלין וכדומה. ומה עניינו של שוטה כאן. אלא הכוונה כאן, שכאשר כותשים את הזיתים הם הופכים לשמן, ובזה הם מתהפכים ממר למתוק, מדבר שקשה לשכחה לדבר שמועיל לזכרון (עי' סו"ט 10). נמצא שעל ידי דחיקתם וכתישתם במכתשת הם משתבחים ומתעלים. וזהו 'אגרא דכלה דוחקא' (ברכות 1), שהדחק בשיעור תורה גורם לאדם השבחה ושכר. אבל כל זה אמור רק בבר דעת המבין ענין ומשתבח מהדוחק. אבל את השוטה - אומר החכם מכל אדם - אף אם תכניסנו לתוך המכתשת לא יצא חכם יותר, אלא כפי שנכנס כן יצא. אחר שנדחפת ובאת בין כל ההמון, אם לא התעלית מכך, לחינם היה כל זה.

ובדברי נכדו הדיברי ישראל' ממודוץ זצ"ל (ד"ר 10) נתבאר מקרא קודש דגן בדרך זו: 'כתית', אצל מי תועיל הכתישה, הדחיקה וההתבטלות - 'למאור', אצל בן דעת, שהוא בבחינת מה שאמרו (סו"ט 10) 'הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים', להשיבחו ולהעלות גם בו את אורו. אבל השוטה אין לו תקנה, ואף אם תכתוש אותו במכתשת הדק היטב לא תסור מעליו איולתו.

שמן זית זך פתית למאור
להעלת נר תמיד (שמות כו, ב)

להעלות נר תמיד - מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה

יסודות החינוך

כמה מיסודות החינוך מצא להם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (נלב"ע י"ג באדר תשמ"ו) (דרכי משה ד"ה יעקב) מקור בפסוק זה. ראשית, שתהא השלהבת עולה מאליה, כי אם צריך לדחוף את הנער כל משך עבודתו, אין זה חינוך הגון. חינוך פירושו שיעמוד על רגליו וידלק כהגון. לימוד נוסף, שתהיה העלאת הנר בשמן זית זך ללא תערובת שמרים. על הרב להסביר לתלמיד שהיה ברור בלי מקום לטעות. ועוד, מה שאמרו בענין זה 'נתן לה מדתה שתהא דולקת והולכת', ושיערו שהיינו חצי לוג לכל לילות השנה, כדי שיהא די בזה גם ללילי טבת הארוכים (עי' מנחות פג: ורש"י שם כז: ד"ה מנחת), ובזה בא להורות שיש לתת כח ביד התלמיד, עד שיהא בו גם לזמני חשיך הארוכים והקשים ביותר.

בכל הפעולות הגשמיות, יש הנהגה אלוקית
'שהיתה מחוה כלפי אחשוורוש'

עיון גדול צריך ליישב את מעשה המגילה. דאתמר (מנלה טו, ט"ז פסוק 1) 'ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה' - אמר רבי אלעזר, מלמד שהיתה מחוה כלפי אחשוורוש, ובא מלאך וסתר ידה כלפי המן. והתמיהה עולה מאליה, הלא אסתר עצמה אמרה למרדכי שיקשה עליה עד מאוד לדבר אל אחשוורוש אשר לא כדת, ובהוראת מרדכי הסתכנה במסירות נפש - 'וכאשר אבדתי אבדתי' (פסוק 16) [כל כך היתה מסירות נפשה באותה שעה, עד כדי שיש מפרשים, שתכלית הכוונה היתה אכן שאסתר תמות, ובכך תתבטל הגזירה, כמו שהיה מקובל באותם ימים שכאשר אחד מבני המלוכה והשרים מת, מתבטלות כל הגזירות. כיוצא בזה פירש כ"ק א"א אדמו"ר האמרי אמת' זצ"ל שהמן ביקש לאבד עצמו לדעת אחרי שהתמלא חמה ואמר 'כל זה איננו שווה לי, אבל כיון שידע שבמיתתו תתבטל הגזירה התאפק המן ובא אל ביתו בלא שפגע בנפשו...]

רק לאחר תענית שלשת ימים ולאחר נסים גלויים שמצאה חן בעיניו והושיט לה אחשוורוש את השרביט, זימנה אותו למשתה, והיא דחתה אותו למחר, ושוב הסתכנה בכך שמה יכעס המלך על הדחיה, וכאשר ישבו למשתה השני, עכשיו ההזדמנות בידה לפעול לביטול הגזירה. מה ההגיון אפוא בדבר, דוקא כעת להצביע עליו ולהרשיעו, להתקוטט עמו ולהפלילו. הלא כל שתולנותה תרד לטמיון ברגע אחד והיא ועמה יאבדו. וכי כך יבטל המלך את הגזירה, והרי כל איש ואשה בעם מדינות המלך ידע וראה מה סופה של מלכה שמקציפה את המלך יותר מדי...

'בליז'ענסק, לא בוינה'...

כדי להבין הענין לאשורו נקדים מה שמספרים על הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זצ"ל שפעם אחת ישב בתוך סגל תלמידיו המובהרים והגישו לפניהם מרק. נאחו הרבי בשרעפי קודש כשהוא מגיש בכך בתוך צלחת המרק, ולפתע שפך מעט מהמרק שבצלחתו על מפת השולחן. תלמידו הגדול הרה"ק רבי מענדלי מרימינוב זצ"ל שישב לצדו, נאחו בו בבהלה ואמר לרבי 'הלא יאסרו אותנו', השיב לו הרבי 'אל דאגה, אנחנו יושבים כאן בין החברים ולא יאירע לנו מאומה'.

התלמידים האחרים נמלאו בפליאה רבה על המתרחש, וכי אוסרים כבאלא את מי ששפך מעט מרק על השולחן... לא הבינו מה חשש התלמיד ומה השיב לו רבו.

סיפר להם הרבי ר' אלימלך: ברגע זה היינו בעיר הביירה וינה. שם בארמון המלוכה הגיש שר רשע כתב לפני הקיסר, ובו מפורטת גזירה חדשה לרעת היהודים. לאחר חתימת הקיסר ביקש ליישב את הכתב ורצה לפזר מעט אפר על הדיו הלח. בפעולה זו ששפכתי מן המרק על השולחן, אזי שם בוינה לקח הקיסר בטעות את קסת הדיו תחת שיטול את האפר כדעתו, ושפך על הכתב, שנכתם כולו. וכשראו שם מה שאירע, הופרה עצתם והתבטלה הגזירה.

לצדי - שם בארמון - היה ר' מענדלי שהיה שותף לדבר וחשש שמא יאסרו אותנו על שעוללנו כך לקיסר. על כן הזכרתי לו שאנחנו לא נמצאים בגופינו בוינה, אנחנו כאן בליז'ענסק בין החברים...

אסתר עמדה לפני מלכו של עולם

הגאון מוילנא זצ"ל (פירוש על מגילת אסתר, 1) כתב כדברים האלו ממש לבאר את המעשה באסתר עם אחשוורוש במשתה היין. וכתב 'ודע, שבכל הצדיקים היה דרכם, לכשידברו דברים לפני המלך - היה לבם ומחשבתם דבוק להקב"ה יתברך שמו'. וכאשר באה אסתר אל המשתה היו כל פעולותיה כביכול אל אחשוורוש, אך בפנימיות לבנה התעסקה עם הקב"ה בעצמו. התחנונים, הבקשות, הדיבורים, הכל היו אל 'המלך' - מלכו של עולם (מנלה טו).

ואפוד (שמות כה, ד)

ולבי אומר לי שהא' חסר לו מאחוריו רמזו כרוחצ' נג איש כמין סייגר שקורין פורגניט שמוגרות השרות כשרוכצות על הסוסים

לבי אומר לי

ידוע הפירוש (עי' מעשה של מורה, ופי' שיה' שפי' קדש) שפירש הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטנין זצ"ל בדברי רש"י הקדוש, על פי מעשה שנזדמן לידו, שבאו אליו פרנסי הקהל לשאול אודות חזן מסוים שהציע עצמו למשרת חזנות בבית הכנסת הגדול שבעיר. אמר להם שיביאוהו אליו לתהות על קנקנו. כיון שנכנס אליו, עוד בטרם פצה פיו, חרץ הרבי מיד את דינו שלא ימנוהו. אחר שיצא מעל פניו, אמר כי כעת נתיישרה לו קושיא שהטרידה אותו שנים רבות. 'היה זה בצעירותי', פתח וסיפר, 'סובבתי פעם בין בתי בני ישראל לצורך צדקה, נקשתי על אחת הדלתות ומשאו נפתחה בפני, גללה לנגד עיני מחזה של פרצה נוראה. כל השנים הללו היה לבו נוקף על המראה האסור שנזדמן לו. שהרי כך לימדנו רבותינו (פי' געש'ט ש"ה קד-ק) כי 'הכל חייבים בראיה' (מנלה ג), ותמיד תמה במה פגם, שכך נכשל. כי אילו לא כן, מפני מה נקרתה ראייה חמורה זו לנגד עיניו. כעת שחזן זה נכנס לפניו, נתיישב הדבר אצלו. כי אותו החזן היה בין המשתתפים באותו נשף. אם כן לא לחינם הראו לו זאת, אלא כדי שבבוא היום יציל את בני עירו מלמנות חזן שאינו הגון.

בזה פירש הרה"ק מגוסטנין מה שהוסיף רש"י כאן 'לבי אומר לי'. שכן לפי הזדככות לבו של רש"י לא היתה שום סיבה נגלית לעין שיתקאנה לפניו דמויות שרות רוכבות על סוסים. ואמר לו לבו הזך והטהור, כי היה זה רק כדי ללמוד מכך על מעשה האפוד. והוא כעין שאמר דוד המלך (תהלים כו, ה) 'לך אמר לבי', שהצדיקים לבם אומר תמיד רק בעבור רצון שמים (ועי' מהצדיקים סס).

[יש שמצאו לכך סמך על פי מה שכתוב בבית יוסף בהלכות פורים (פי' מש) גבי פורים שחל להיות אחר השבת והוקדם הצום ליום חמישי, שבאת לפני רש"י אשה שהוצרכה לרכוב לשירי הממשלה ביום חמישי, ושאלה אותו אם היא יכולה לצום ביום שישי. והלא היה זה בפרשת תצוה ומסתבר כי אז ראה זאת דבר בעתו...]

ועשית חשן משפט... והב תכלית וארגמן
ותולעת שני ושש משור (שמות כה, טו)

עשיר ורש נפגשו

דרוש דרש כאן האלשיך הקדוש, כיצד יהיה דבר המשפט, הרי שאחזק מבעלי הדין בא ליתן לך 'זהב' כמתן שוחד, זכור נא 'תכלית'. היינו תכלית הדומה לרקיע ולכסא הכבוד (סו"ט 10, מנחות מג: חולין פט), ויראת מאלוקיך, כי 'אלוקים ניצב בעדת א-ל' (תהלים פג, ב). ואם 'ארגמן', היינו שיבוא לפניך עשיר לבוש ארגמן, ומולו 'תולעת שני', היינו עני שהוא בגדר 'תולעת ולא איש' (תהלים כב, 1), ומשונה לרעה בבגדיו הבלויים, נהג בהם 'שש משור'. כי כשם שהשוזר את

נדבת ידידיו היקרים
הרה"ח ר' ישראל אהרן טהאלער שליט"א
ובנו הבה"ח שמעון שליט"א
לעילוי נשמות אביו וזקנו
הרה"ח ר' יעקב יוסף ז"ל בן הרה"ח ר' ירוחם פישל ז"ל
נלב"ע ט"ז באדר ב' תשפ"ב, תנצב"ה

פתיליו מקפיד שיהיו החוטים שווים באורכם ובעוביים, שמבלעדי כן לא יוכל לשזורם כהוגן, כך אתה השוה אותם בלבושם בדין. כמו שאמרו רבותינו (ספוט 65) שאם בא עשיר לדין כשהוא לבוש בגדי שיראין של מאה מנה, אומרים לו או הלבשהו לבעל דינך כמותך או שתלבש אתה כמוהו.

וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבָו (שמות כה, 4)

אמת ומשפט שלום

אמר הגאון רבי אהרן לוי מרישא זצ"ל (הרש"י והש"ת)

מאמר רמ, לעולם יהיו מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה' (שמות 6, 5), שיהיו הכל מונחים בלבך, לשמוח בשמחתם ולכאוב את כאבם. אך בבואך למשפט, יהיה משפט התורה גובר על רגשי הלב. בדין תורה אין מערכים רגשות וחמלה, אלא הכל דין אמת לאמיתו.

דוא דאחד - המשך מעמוד א

תוך כדי דבריה עם ה', נשמעה שאלה 'מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן', ואתה צדקת שהיתה כעת במחשבתה בהיכלו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, בקשה לומר בפה מלא בהחוותה על אותו רשע שהוא עצמו, אחשוורוש, הוא הצר והאויב. ולבקש על נפשה ועל עמה, לבטל את רעתו אשר חשב על היהודים, כי הלא הוא היה הגורז האמיתי, וכמשל בעל התל ובעל החרץ (ספ 65) מיד בא מלאך וסטר ידה כלפי המן, בהזכירו לה שאמנם תוכן דבריה פונים לה, אבל בפועל ממש היא עומדת כעת בעולם התחתון למול המלך אחשוורוש, ואין זה נכון להצביע עליו...

חז"ל דרשו (ספ 65) שאלה 'מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן', ואתה צדקת שהיתה כעת במחשבתה בהיכלו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, בקשה לומר בפה מלא בהחוותה על אותו רשע שהוא עצמו, אחשוורוש, הוא הצר והאויב. ולבקש על נפשה ועל עמה, לבטל את רעתו אשר חשב על היהודים, כי הלא הוא היה הגורז האמיתי, וכמשל בעל התל ובעל החרץ (ספ 65) מיד בא מלאך וסטר ידה כלפי המן, בהזכירו לה שאמנם תוכן דבריה פונים לה, אבל בפועל ממש היא עומדת כעת בעולם התחתון למול המלך אחשוורוש, ואין זה נכון להצביע עליו...

וזהו 'ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית, נוכח בית המלך' - היא עמדה בחצר המלוכה האמיתי הפנימי, אצל מלכו של עולם, ורק 'נוכח בית המלך' - ממול ביתו וכסאו של אחשוורוש, זו היתה רק הבבואה של גישתה לפני המלך הגדול. וכך פעלה את הישועה. [ואכן, כיוצא בזה ממש כתב הרמב"ם הרבי ר' אלימלך מליז'נסק זצ"ל (טעם אלימלך, ויפלא ד"ר ד"ר ויפלא) לשלב ההשתדלות עם התפילה, עיי"ש].

את זה נוכל ללמוד מהמגילה, לדעת שבהכל מוסתר שם הוי"ה, וגם אם יש אחשוורוש, או כל פקיד ושלטון וממונה, אין טעם לפנות אליו, הרי הכל מידו יתברך ורק אליו יש להתפלל, לדבר ולבקש.

'כי כלתה אליו הרעה' - הכל מאסתר

פירוש נפלא חידש 'האור שמח' בספרו 'משך חכמה' (אסתר ד"ר כי 168). המן היה סבור שאין כל סיבה שתזמן אותו אסתר עצמה, והסיק מכך שבאמת, המלך הוא זה שקורא אותו למשתה, ואסתר באה להזמינו בשליחות מטעם המלך. לכן אמר (ספ 65) 'וגם למחר אני קראו לה עם המלך', אני קראו לה, מוזמן על ידה, אבל הכל 'עם המלך' - מהוראתו, כיון שהוא חפץ עוד להגדילי מעל כל השרים, ומי האיש אשר המלך חפץ ביקרו אם לא אנכי. וממחשבה זו עלה בלבו באותו לילה שנדרה בו שנת המלך, שבוודאי 'חפץ' המלך לעשות יקר' דוקא (ספ 65). אבל בסוף המשתה נתגלתה לו האמת, שאדרבה, הכל הוא מחפצה של אסתר, והמלך הוא זה שעושה מה שאסתר שואלת ממנו. הרי שאסתר היא הסיבה והמלך הוא הגומר.

וזהו 'כי כלתה אליו הרעה' -המן הבין שרק הסוף של הרעה, התכלית, רק זה הוא מאת המלך, אבל העיקר הוא מאסתר, ולכן נפל על מיטתה להתנחן לפניו דייקא.

אותנו בא דבר זה ללמדנו, שיש 'שורט' ויש 'שופט', יש את המקל שמכה בפועל, אבל זה רק ה'כלתה' - הסוף. אבל לעומת המקל יש מי שקובע את המכה, והוא הקב"ה בכבודו ובעצמו, ואם כן יש ליפול רק לפניו ולהוסיף ולבקש לו בלבד, ואין ראוי להתפלל לזולתו. ורמז לדבר שגם כאן מרומז שם הוי"ה ברוך הוא בסופי התיבות 'כי כלתה אליו הרעה' מאת המלך. כל מקל ומטה המכה לאדם, אינו אלא מאת האב הרחמן, ומה שאנחנו רואים שיש מי שמכה, אין זה אלא המטה, שהוא כחומר ביד היוצר, ושם רק 'כלתה' הרעה, אבל שורש הכל מאת הוי"ה ברוך הוא ברוב רחמיו.

מאחורי 'טבעת המלך' יש 'בשם המלך'

באותו ענין ממש כתב דבר נפלא הרמב"ם רבי יחזקאל שרגא משניאואו זצ"ל בספרו 'דברי יחזקאל' (פריס ד"ר 168). דהנה בשעה שצריך האדם לישועה אינו רשאי לסמוך על הנס, כמו שאמרו חז"ל (פסחים 5) לאו בכל יומא מתרחיש ניסא, ואין סומכין על הנס (קידושין 65). אולם מאידך גיסא, לומר שיש לעסוק רק בהשתדלות בדרך הטבע, ולזלזל בכח התפילה, הרי זו אפיקורסות. אלא הדרך הנכונה היא, לדעת שהעולם מתנהג בדרך הטבע ולפעול בהשתדלות ראויה, אך לצד זאת להשתמש בכח התפילה שאפשר על ידה לפעול אף לשינוי הטבע ולנסים.

בזה פירש את מאמר הכתוב במגילה (ספ 65) 'ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך' - זוהי תפילה. שכאשר קוראים בשם המלך אפשר לפעול עבור היהודים כטוב בעיניהם. אך לצד התפילה, יש גם לפעול בצורה טבעית ובהשתדלות נכונה, וזהו 'וחתמו בטבעת המלך', כלומר את חתימת הפעולה יש לעשות ב'טבעת המלך' - בטבע אשר טבע מלכו של עולם. 'כי כתב אשר נכתב בשם המלך', שיש בו גם את כח התפילה, וגם 'ונחתום בטבעת המלך' - הפעולות הטבעיות. דבר זה 'אין להשיב' והישועה קבועה וקיימת וקרויה לבא. כי על מעשי נסים יש קטרוג אם ראוי האדם לכך או לא. אבל כאשר הדבר נעשה בשילוב פעולה גשמית, אין להשיב ולהרהר אחר המעשה.

והרי זה כאמור לעיל. ה'כלתה' - הפעולה המעשית - היא אכן על ידי שליחים כאלו

ואחרים, אבל בעל הבית האמיתי שבידיו הכל, הוא המלך הגדול, שאין אחריו כלום 'ומי יאמר לו מה תעשה' (קראת ת ד). דבר זה ניכר לאורך כל השתלשלות העניינים במעשה מרדכי ואסתר. בכל שלב היה אכן 'כלתה' על ידי 'טבעת המלך' - בדרך הטבע, ולא מוזכר בהדיא שם ה', כאמור. אבל כדי 'לצאת ידי חובה' אסור לקרוא למפרע, אלא צריך לדעת שמאחורי כל 'טבעת המלך' - מתחת לכל טבע - יש 'בשם המלך'. שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה את כל המעשים.

כשיותר בוטח בעצמו - פחות נושע בסייעתא דשמיא

טעם הגון ויפה נתן הגאון רבי שמעון שוואב זצ"ל [נלב"ע י"ד באדר-א', פורים קטן, ה'תשנ"ה] (מעין בית השואבה, מגילת אסתר, ט, י) בהא שמלחמת ישראל בשושן היתה גם ביום י"ד, שלא כאצל היהודים היושבים בערי הפרוזות אשר שם נקהלו אך ביום י"ג. כי הנה היושבים בערים שאינן מוקפות חומה, יראים הם יותר משונאיהם שיבואו עליהם, ומאידך כאשר הם רשאים להכות בשונאיהם עלולים השונאים לברוח ולהמלט בקלות יותר, ולכן לא בטחו בכחם וביכולתם וסמכו על הקב"ה בלבד. מה שאין כן שושן הבירה, שהיתה עיר מלוכה ומוקפת חומה ומרדכי ואסתר ישבו בה, היו יושבי העיר סומכים ובוטחים על כוחות עצמם ופחות על הקב"ה, לכן היו צריכים לשני ימים כדי להשיג את מה שהשיגו האחרים ביום אחד. שלפי גודל הבטחון בה' תגדל הישועה מן השמים, ואם יתמעט הבטחון תתמעט הישועה.

ולכן נקבע הענין לדורות שיהיו שני ימי פורים חלוקים בזמניהם, על אף שהדבר היה במקרה לכאורה. כדי להורות ולהודיע שהחומה וכלי הזיון אינם אלא 'כלתה' - הם סוף המעשה, הם הנראים בעיניים גשמיות. אבל אליבא דאמת אינם כלום, ומי שעושה מלחמה הוא מלך-מלכי-המלכים עצמו, וכל הטבע הוא 'טבעת המלך', ואם כן אין כל סיבה לבטוח בזולתו בשעת מלחמה, ובכל ענין.

הישועה, שלא תהא הברכה לבטלה

בפסוק האמור 'ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך, וחתמו בטבעת המלך, כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב', דרש דרש הרה"ק האמרי חיים' מויזניץ זצ"ל (הג' פורים ומגילת אסתר, ד"ר ויפלא) בהקדם הא דמתאמרא בשם הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל בברכת יום הכיפורים 'מלך מוחל וסולח לעוונות עמו ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, משל לילד שביקש תפוח מאביו ואביו לא אבה לתת לו, מה עשה הילד, התחכם לקפוץ ולברך ברכת 'בורא פרי העץ' ולא נותרה ברירה ביד האב כי אם לתת לו את מבוקשו... כך אנחנו ביום הכיפורים רוצים להבטיח שאכן ימחול לנו אבינו על כל אשמותינו, על כן אנחנו מברכים 'מלך מוחל וסולח' והוא יתברך הרי אינו רוצה שתהא ברכתנו לבטלה, וכביכול 'זקוק' למחול לנו...

זהו הנרמז כאן בפסוק, 'ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך ונחתום בטבעת המלך', שהיא עצה טובה מאבינו אב הרחמן. ברכו לאלוקינו בשם ה' מלך העולם ובחתימת ברכה ראויה, על כל דבר שאתם מבקשים, וכיון שתברכו בשם ובמלכות, יהיה הדבר 'מוכרח לבוא, כדי שלא יהיה השם לבטלה' - 'כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך' - אין להשיב.

במקום אחר פירש האמרי חיים' זצ"ל (ספ 168) ד"ר ויפלא ד - (ספ 168) שזהו ענין השירה קודם לנס - על דרך 'תשורי מראש אמנה' (ספ 7, ד. ה. פי שלחן ערוך) כגלת דר מלך. זאת ת ע"פ שמות דבר כ. ה. כי כאשר האדם שר ומודה לה' עוד בטרם שנעשה לו הנס, מוכרח הנס לבוא, שלא יהיה שם השם לבטלה.

ברכה כשדעתו על מין אחר...

וכך יש לומר גם על אמירת הברכה שאחר המגילה שהיא על זו הדרך. 'ברוך אתה ה' וכו' הרב את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתנו וכו' והנפרע לנו מצרינו וכו' הא-ל המושיע'. אנו מברכים על של תעתה שהקב"ה יריב את ריבנו בגלות הזו ויושיענו מצרינו. וכיון שברכנו על כך, מוכרח הדבר להעשות, כדי שלא תהא ברכתנו לבטלה...

ברם, הרי קיימת לך (פי שער א"ת כי 168), שאם בירך על דבר מסוים ונאבד ממנו, אינו יכול לאכול תחתיו דבר אחר מאותו המין, כיון שלא היתה ברכתו על זה. ואם כן, כאשר אנחנו מברכים לאלוקי עולם על הנס העתידי, אבל דעתנו על החומה, על הצבא, על כלי הזיון, הרי שלא בירכנו בכלל על הנס, ואז בלאו הכי הרי זו ברכה לבטלה... שהרי שוא תשועת אדם וגבורת הסוס ושוקי האדם, לא מהם תבוא הישועה, ואילו על ישועת ה' לא היתה נתונה הדעת בעת הברכה, ונמצא קרח מכאן ומכאן...

רק אם נשכיל לברך באמת ל'א-ל המושיע', במלא הכוונה שהוא לבדו מושיענו והוא יושיענו, אז כביכול מוכרח הדבר להעשות, כדי שלא תהא הברכה לבטלה...

כן יעזרנו הקב"ה לראות בכל מאורע ובכל מצב את השגחתו יתברך, וימי הפורים האלה הבאים עלינו לטובה ישיעו לנו את האור הגדול, ומה שאלתנו ויתנו לנו בגאולת עולם, אכ"י"ר. (משכנח מנחם שיהיה כנסת לפני הפורים י"ב אדר ה'תשס"ט)

ניצוץ אחד

מגילת אסתר

עֲשֵׂה מִשְׁתָּה לְכָל שָׂרֵי וְעֲבָדָיו חֵיל פָּרִם וּמָדִי
הַפְּתָתִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לִפְנֵינוּ (אסתר א, ג)

שרי המדינות 'מלפנים'

צריך ביאור בסדר הפסוק, מפני מה איחר 'שרי המדינות', והלא לפי מעלתם הגדולה היה להם להופיע בתחילה, לפני השרים סתם, וכל שכן שלא אחר העבדים.

אמר הגאון רבי אלעזר פלקס זצ"ל [בעל תשובה מאהבה] (מלי דשמיא [בתוך ספר שלם חדש] דרוש ד, מאמר קד), הלא אמרו בגמרא (מגילה יג) דמעיקרא היה אחשוורוש שומר הסוסים של נבוכדנצר, ולא היה ראוי כלל למלכות, ורק על ידי שוחד התמנה מעצמו למלך (סא, סא). אמנם הלא היו בנוסף לו שרים ומושלים הראויים למלכות יותר ממנו, ואיך זה יתנו לו להתמנות לפניהם. אלא שעד מהרה בא איש תככים זה והעליל עליהם עלילות והאשמות שונות, וכך הדחים והורידם מגדולתם בזה אחר זה. והנה אמרו בגמרא (סא, סא) 'מאי 'כשבת' (פס ג), לאחר שנתישבה דעתו. משנרגעה רוחו והרגיש בטוח בשלטונו, עשה משתה לכל שריו ועבדיו, אלו אשר מינה בעצמו, וגם לכל 'שרי המדינות לפניו', אלו שהיו שרי המדינות מלפנים, טרם שעלה למלוך. כדי שלא ירגזו עליו וימרדו בו, בא עתה וקרבה, בהזמינו אותם למשתה (ועי' מגילה יג).

וַיֵּרָא הָמֶן כִּי אֵין מְרַדְכִי בָרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ
וַיִּמְלֵא הָמֶן חֲמָה (אסתר ג, ה)

ללמד על הכלל כולו

לכאורה מה מקום לכעס זה. אדם שכל יושבי תבל מצויים מטעם המלך לסגוד לו ולכבדו, כולם כורעים ומשתחוים לפניו בכל מקום שהולך, מה אכפת לו ומה חסר לו אם איזה 'מרדכי היהודי', אדם אחד בודד, אינו כורע ומשתחוה לו, ולמה ימלא חמה על כך.

אלא, ידע המן היטב, שכל אלו המשתחוים לפניו, כולם מן השפה ולחוץ הם עושים, רק כי כן צויה המלך. לא כן מרדכי היהודי שהוא איש אמת, וכל מעשיו אמיתיים המה. אם יכרע, יהיה הדבר כניעה אמיתית, ללא חנופה. כל זמן שמרדכי אינו כורע לו, הרי זו קריאה רבתי שאף אחד אינו באמת כורע לו. כולם חנפים או יראים.

וַיִּסְפֹּר לָהֶם הָמֶן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרֹו וְרַב פְּנִיּוֹ (אסתר ה, יא)

אכזרי על בניו

'רוב בניו', בפשטות הכוונה על רוב בניו. אך בדרך הלצה יש לומר שמנה רק את רוב בניו, והשמיט את יתרם. כי איש יהיר ורע לב כהמן, גם בבניו רודה ומתעמר. משכך לא יפלא שחלק מהם מרדו בו ופרשו מבייתו. ברוב גאותו ועריצותו מחק והעלים את זכרם, לבלתי החשיבם עוד בין בניו. וכך כאשר סיפר על ילדיו, מנה רק את רוב בניו, אלו שנשארו תחת ידו ברוב חסדם. הם הנחשבים כבניו, ולא זולתם.

[ואכן גם גורלם נחלק. כמו שאמר בפיטו (משאלי) 'רוב בניו וקניניו על העץ תלית'. אלו שנשארו עמו לשתוק לו על מעשיו הרעים ולסייע לו בכך, אף הם נתלו עמו].

אכן מרדכי הצדיק לעומתו היה איפכא, היה 'דובר שלום לכל זרעו' (לקמן י, ט).

לֵאמֹר לְמִלְךָ לְתִלּוֹת אֶת מְרַדְכִי
עַל הַעֵץ אֲשֶׁר הִכִּין לוֹ (אסתר ו, ד)

הכנה מיום לחברו

דרשו בגמרא (מגילה טו) מהו 'אשר הכין לו', 'לו הכין'. שהמן הכין את העץ כדי לתלות עליו את עצמו. ויש להבין מה ראו על ככה, להוציא המקרא מידי פשוטו, ולבאר 'אשר הכין לו' לעצמו, ולא לו למרדכי.

ביאר ה'חתם סופר' זצ"ל (חתם הסופר לפרשים) על פי דאיתא במדרש (עי' ילק"ט טא פסוק: ועי' מחזיקי דבר טא כח) 'אין 'והכין' אלא מיום לחברו, שנאמר (שמות טו, ט) 'והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו'. ובדומה לביצה שנולדה ביום טוב, שצריכה להיות מוכנה בשבתה (עי' ב"מ ט). מעתה נחזי אגן, אימתי עשה המן את העץ, בלילה, עת שנולדה שנת המלך (עי' שו"ת בד"ב טו). אם כן איך שייך לומר בו לשון הכנה, 'אשר הכין', והלא המשתה עם אסתר היה ביום, אחר אותו הלילה, ואין הכנה אלא מיום לחברו. אלא דבאמת הא דאמרין (עי' פסוק חולין טו) 'דיום הולך אחר הלילה', אמרו בו המפרשים (עי' פסוק יפות פסוק: וישר) דאינו אלא גבי ישראל, אבל אצל גוים הלילה הולך אחר היום. בזה יתבאר הכא כפתור ופרח. כי אכן גבי מרדכי לא שייך לומר 'אשר הכין', כי אצלו עדיין היה באותו היום. רק גבי המן, שהיום שאחר הלילה נחשב ליום אחר, כלפיו ודאי הוא הכנה מעליא. ועל הא 'אשר הכין לו - לו הכין'.

וְאֶת אֶהָרָן וְאֶת פְּנִיּוֹ תִקְרִיב אֵל
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצֵת אֹתָם

בַּפְּנִים (שמות כב, ד)

זו עזילה כל הטוף

טבילה בפני עצמו

דקדק ב'משך חכמה', דמהאי טעמא אמר קרא 'ואת', אף דיתירא הוא. דהוה ליה למימר 'ואת אהרן ובניו', ומאי 'ואת בניו'.

אלא דלפי שרציצה זו היא טבילת כל הגוף, ואמרו חז"ל (פסחים נא) כי אסור לבן לרחוץ יחד עם אביו, לכן על כרחך אמר ירחצו בנפרד, 'את אהרן ואת בניו', בפני עצמם.

וְאֶת כָּל הָדָם תִּשְׁפֹּךְ

אֶל יַסּוֹד הַמַּזְבֵּחַ (שמות כב, יב)

דיבר הכתוב בהווה

מנה הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל [גלב"ע ט"ו באדר ב' תשפ"ב] (פנימא דקדק) כי כל מקום שנאמר בתורה שפיכת שיירי הדם, כולו בחטאת איירי, כמו הכא. אלא שמחטאת ילפינן לכל הקרבנות, ששפיכת השיירים צריכה שתהיה ביסוד (עי' זבחים נא). אם כן, מפני מה נאמר הדין דווקא בחטאת. אכן, ביאר, הלא שפיכת השיירים אינה לעיכובא (עי' חס' זבחים נא ד"ה השלם), ובשלמא בשאר קרבנות משכחת לה שזרק בתופה את כל הדם על קיר המזבח, ולא נשאר בכלל מאומה לשיירים לצורך שפיכתם ביסוד. מה שאין כן בחטאת, מאחר שמתן דמה הוא באצבע ולא בזריקה, על כרחך שנותר בכלי מן הדם, ולכך כתבה התורה בחטאת דין שפיכת שיירי הדם, כי לעולם היא קיימת בחטאת.

אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בִבְקָר

(שמות כב, לט)

קרבן תמיד המעבב

בפרשת פינחס נאמר (במדבר כה, ד) 'את הכבש אחד תעשה בבוקר', ולמה כאן הוסיף אות ה', 'הכבש האחד'.

תירץ הגר"י מבריסק זצ"ל (חידושי הגר"י, טז) כי תמידים אין מעבבין זה את זה (מנחות טז), וגם אם לא הביאו תמיד של שחר מכל סיבה שהיא, מביאים תמיד של בין הערביים. לכן כתיב 'הכבש אחד' בסתמא, כי אינו האחד המיוחד לאותו זמן. אך פעם אחת יצא מן הכלל, והוא הכא, בזמן חנוכת המזבח. כמבואר שאין מחנכים את המזבח כי אם בתמיד של שחר (סא). ואילו היה מביא רק תמיד של בין הערביים לא היתה החנוכה כשרה. לכן הדגישה כאן התורה, כד איירינן בחנוכת המזבח, ואמרה 'את הכבש האחד' בה' הידיעה, כי רק תמיד של שחר יכול להיקרב ראשון. שלא כבקרבת תמיד לדורות, שם כשר אפילו לא הקריב תמיד של שחר.

וְעֵשִׂית מִזְבֵּחַ מִקְמָר קִמְרָת (שמות ל, א)

הכנה לימי הפורים

אמר הרה"ק רבי לייבל אייגר מלובלין זצ"ל (תורת אמת וכו' ד"ה ברוך), הלא הפרשה פותחת בשמן, 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך' (כו), 'ומסיימת בקטורת, 'ועשית מזבח מקטר קטורת'. הא לן כדכתיב 'שמן וקטורת ישמח לב' (משל יט ט). דבר בעתו מה טוב, כהכנה לימי הפורים האלה, ימי שמחה, וליהודים היתה אורה ושמחה' (אסתר טו, ט).

לִקַּח פֶּר אֶחָד (שמות כב, א)

לקח - כמו קח, ושתי גזרות הן, אחת של קיסה, ואחת של לקיסה, ולכן פתרון אחד

קח לקח

אם שתי הלשונות שוות הן, ולשתיהן משמעות אחת ופתרון אחד, כי 'לקח' הוא כמו 'קח', מפני מה אכן שינה ונקט בלשון ארוכה זו, ולא אמר 'קח פר אחד'.

ביארו הרה"ק רבי ישראל ממודיץ זצ"ל

(דברי ישראל: ועי' גם נחלת יעקב יחשע) כי לא בא אלא לרמוז דתרת יאיכא הכא. והוא על פי מה שדרשו חז"ל (ספרי לט ד) ברישא דהאי קרא, מאי 'וזה הדבר', אלא 'שישראל אומרים: רבון העולם, הנשיאים חוטאים ומביאים קרבן ומתכפר להם, משיח [-כהן משיח] חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו, אנו אין לנו קרבן. אמר להם, 'ואם כל עדת ישראל ישגו' וגו' (ויקרא יג ט). אמרו לו, עניינם אנו ואין לנו להביא קרבנות. אמר להם, דברים אני מבקש, שנאמר (יהושע יד ט) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'', ואני מוחל על כל עונותיכם, ואין דברים אלא דברי תורה'. וכן בזמן הזה, אף שאין לנו קרבנות, הרי 'כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת', וכן בכל הקרבנות (עי' מגילה לא: תענית כז: מנחות קי). זהו פירושו כאן, כי 'לקח' בא לרמוז לפסוק (משל ד ט) 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו', ונמצא ששתי לשונות קיחה אלו אכן נכונות. כי אמנם 'מזבח בהיותו וקדשים לזביחה, והביא איש את זבחו, וחטאתו נמחה' (פסחים טז: שחר קמ"ה לרבי שלמה אבן גבירול), ושפיר היה יכול לקחת פר ולהקריבו למזבח. אך כאשר 'אפס מני מכהן ואין זבח ואין מנחה', אזי כלך לך אצל לקח טוב זה, כי פתרון אחד להם. ובכך תהא תורת - זביחת, ושיחת - מנחת.

בזה יש לבאר, שהרי כמו כן בסיפא דהאי קרא בהושע (סא) 'ונשלמה פרים שפתינו', דרשו בו (עי' סדר רב עמרם גאון, סדר מעשרות: ר"י יומא לו ד"ה סווא: מחזור ויטרי א, ושר. ועי' יומא פז) 'שמבטא שפתינו יהא תשלום פרי הקרבנות, כי העוסק בתורת הקרבנות כאילו הקריב קרבן. על פי זה ידרש כך פסוק זה: 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'', אמרו אליו כל תשא עוון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, שמורה להם הנביא דרך תשובה: 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה'', שאף על ידי דברי תורה יחשב לכם כאילו הקרבנתם. ואל יעלה בדעתכם כי בלא קרבן איך יתרצה אדם לפני קונו, אלא 'אמרו אליו כל תשא עוון', שהרי אתה אמרת כי בכל הדרכים תשא עוון, הן בקרבן ממש, והן בשיח שפתינו. כי הרי 'וקח טוב', שקיחת קרבן זו יכולה להיות גם על ידי התורה שהיא 'לקח טוב', ובזה 'ונשלמה פרים שפתינו'.

ולזה יש להסמיק מה שאומרים העולם, מהו 'ונשלמה פרים שפתינו', אלא כי בזמן שהיה בית המקדש קיים, רק העשירים היתה יכולת בידם להקריב פר. אך כיום, מאחר שניתן לנדב קרבן על ידי לימוד פרשת הקרבן, בלא לרכוש קרבן במעות, אם כן למה לא תביא קרבן מהודר של פר בן בקר שמן, רך וטוב. לפי זה יובן למה אמר כאן 'לקח' גבי פר. כי מאחר שקרבן זה אינו בא אלא על ידי לימוד לקח טוב, עשה בחכמה והבא לך לקרבן פר משובח ומיוחד בעדרו. על ידי לימוד תורת הקרבנות, תוכל להביא קרבן מעליא קמי שמיא.

נציבי מכון 'אור חדש'

אשר נשא לבם אותם להיות עמודי התווך ופטרוניו המכונים בהפצת סעיניות התורה והחסידות

אלה יעמדו על הברכה

הרב שלמה חנוך אברמצ'יק ומשפחתו שיחיו
פלעטבוש - ניו יורק

הרב נפתלי צבי אברמצ'יק ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב אליעזר דוד איצקוביץ ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה יוסף בידרמן ומשפחתו שיחיו
מנסי - ניו יורק

הרב ירמיה בראך ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים אברהם בראך ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

משפחת בריי הנכבדה שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב ישראל שמעון בריקמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יהודה לייב אברהם גוטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף ברוך גליקסמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם יעקב גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
פלעטבוש - ניו יורק

הרב ידידיה גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה הלר ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב שאול וואסערטרהיייל ומשפחתו שיחיו
סומס ריב - ניו גרזי

לע"נ הר"ח ר' מאיר בן הר"ח ר' שמחה יצחק וזאנאן ז"ל
נלב"ע ג' בסיון תשס"א

הרב מנדל טייטלבוים ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב חיים בער יוסטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אהרן לב ומשפחתו שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב יעקב יוסף לב ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

לע"נ הר"ח ר' אפרים מנחם בן הר"ח ר' אברהם יצחק לנדא ז"ל
נלב"ע כ"ז בניסן תש"פ

הרב יעקב זעליג לנדא ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים דוד מונדרוביץ ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב דוד מרגליות ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב מאיר פיגא ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב שלמה פעדער ומשפחתו שיחיו
וויליאמסבורג - ניו יורק

הרב מרדכי צבי קאהן ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב מרדכי יהודה הלוי קליין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם משה קראוס ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב קריימן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף שטרייכר ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

משפחת שקאף הנכבדה שיחיו
שקטו - איילינו

הרב מאיר שרייבער ומשפחתו שיחיו
ציריך - שווייץ

וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחְלוּ לַעֲשׂוֹת (אסתר ט, כג)

אשר החלו לעשות - בשעת השמד

הרה"ק השפע חיים מקלויזנבורג זצ"ל ביאר הטעם שתיקנו לשלוח מנות, כפי שענינו ראו ולא זר, אחרי חורבן עמנו באירופה, שנשארו בקושי אחד מעיר ושניים ממשפחה, וכאשר נפגשו שני יהודים היו שמחים זה עם זה, ומחבקים ומנשקים זה לזה. והיתה שמחתם כה גדולה, שאף שלא הכירו זה את זה כלל, מכל מקום מה גדלה השמחה לראות שיש עוד ניצול יהודי ששרד את המלחמה ואת מחנות ההשמדה. אמור מעתה, מה היה אמור להיות המצב של בני ישראל אילו היה המן מוציא את זממו לפועל, להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים רח"ל. הרי אילו היו שני יהודים פליטים נפגשים, בוודאי היו שמחים זה עם זה בשמחה עצומה ונפלאה, ושולחים מנות ומתנות איש לרעהו. לכן, אשר שנושע ובטלה הגזירה, למה יגרע מהם מנהג אחדות זה.

ויתכן להעמיס רעיון זה בלישנא דקרא 'וקבל היהודים את אשר החלו לעשות', מה שהיה אמור לקרות בדרך הטבע לא רצו להפסיד מפני הנס.

עַל כֵּן קָרָאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר (אסתר ט, כו)

'פורים' על שם הפרסיים שאבדו

רבים תמהים למה לא נקרא החג 'גורל' בלשון הקודש, אלא 'פורים' בלשון פרסי.

ומבאר ה'חתם סופר' זצ"ל שהמן זמם להרוג את כל היהודים, וכדי שידעו ויזכרו לדורות את גבורתו ופעולתו שהצליח לעקור מן העולם את האומה הנצחית, החליט להשאיר ולהנציח בשפתם תיבה אחת מלשון הקודש, לזכר העם שהיה ואיננו. ובחר בשם 'גורל', שכן יקראו לחג שניגה ביום בו תעלה מזימתו ויכלה זרעם רח"ל. על כן כעת, שנתקיים 'ונהפוך הוא', נבחרה המילה 'פורים' בפרסית, כדי שנוכל לספר לבנינו כי אי פעם היתה אומה פרסית והם היו קוראים לגורל 'פור'.

לפי דבריו יש לפרש בלשון הכתוב: 'הפיל פור הוא הגורל לפני המן' (לעיל ג, ז), 'לפני המן', היינו קודם שבא המן, היתה תיבה זו משמשת בלשון הקודש, 'גורל'. ועתה הוחלפה בתיבת 'פור', מן הלשון הפרסית. זאת כדי להשיב עליהם מחשבתם הרעה אשר חשבו לעשות ביהודים, שלבסוף הם עצמם אבדו מהעולם, ונקבעה המילה הזו להנציח בה את הנס, 'על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור' (ט, טו). כן יאמר ה' בזמנינו, שנזכה לראות בישועתן של ישראל, וזרע רשעים נכרת.

וְאֵלֹו לַעֲבָדִים וְלַשְׁפָּחוֹת נִמְכְּרָנוּ הַחֲרָשְׁתִּי בִּי אֵין תֶּצֶר שׁוֹה פְּנִיךָ תִּפְלֹךְ (אסתר ז, ד)

אין אונאה לעבדים

מפני מה 'אילו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי'.

ביאר הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל (עמוד דפ"ט סוף דרוש ח), דאיתא במדרש (פס"ז כ"ף) שכך טענה לו אסתר, אתה אומר שהמן העשיר את קופת המלוכה, אך באמת אינו כן. שכן אותם עשרת אלפים ככר כסף, מה הם חשובים אל מול ערכה של אומה שלמה. הלא ארגוניות ומסים שמעלים לך בשנה אחת כבר עודפים על זה. שמה תאמר הלא כבר מכרתי לו, אין לך אונאה גדולה מזו, והמקח בטל (עי' צ"ט ג).

אמנם איתא בגמרא (נ"ט ט) כי בקרקע ליכא אונאה, ולעולם המקח קיים. ואמרו שם שאף עבדים כן, משום שהוקשו לקרקעות (עי' ויקרא כ"ט ט). כנגד כך טענה אסתר, אילו היה קונה אותנו המן כעבדים, אזי החרשתי, משום דליכא אונאה. אבל השתא שקנה אותנו סתם להשמיד, להרוג ולאבד, והרי זו כסתם מכירה, אם כן ודאי שייכא אונאה, שאין הצר שווה בנזק המלך, וחזר המקח.

וְאַתֶּם כְּתָבוּ עַל הַיְּהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם (אסתר ח, ח)

פירוש תיבת 'היהודים' כטוב בעיניכם

פירש המלבי"ם (כ"ף) באגרות ראשונות אמר (ג י) 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים', אך מיד קמו המפקפקים, כי שמא אינו ממוסד כנון. שתיבת הכוונה כך: 'להשמיד להרוג ולאבד את כל', ומי ישמיד ויהרוג את כולם, 'היהודים'. וכך ביאר המהר"ם ש"ף (בסוף חי' הלכות דרושים נחמדים צעניי עגלת אסתר. ד"ס כי מהם), מהו 'והעיר שושן נבוכה' (ג טו), כי היתה האגרת סתומה ובלתי מבוארת. ועל פי דבריו יש להעמיס כן בלשון רש"י, שפירש שם 'והעיר שושן נבוכה' - היהודים שבה'. היינו על תיבת 'היהודים' שבאגרת.

בוזה ביאר המלבי"ם הכא, שזהו שאמר עתה אחשוורוש, אמנם 'כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב', אך כבר מעיקרא לא הוה ברירה הא מילתא, ולכן תוכלו כעת לכתוב על תיבת 'היהודים' כטוב בעיניכם. תבארו את הדברים הראשונים באופן שיהיה לטובתכם.

לזכר גשמת

כ"ק אדמו"ר מרן ה'פני מנחם' זצוק"ל
לרגל יומא דהילולא קדישא ט"ז באדר

נדבת תלמידיו אשר זכה להתבשם מנועם תורתו הק',
אברהם משה קראוס אבד"ק וואגאש-לונדון

ברכת מזל טוב

לידידי היקר המסור בלו"ג לכל אחד ואחד הר"ח ר' יואל מרגליות שליט"א לרגל שמחת נישואי בתו תח"י בשעטנאי"צ
יהי רצון שיעלה היווג נאה, בבנין עדי עד, ויזכו לראות רוב נחת, דורות ישרים מבורכים, מתוך בריכה, שמחה והצלחה כל הימים.
מאוהל מכל לב, ש"ב: חיים דוד מונדרוביץ'

קבלת קהל

אצל מורנו הרב שליט"א

ביום ד', פורים דמוקפין

בביתו, רח' מנחת יצחק 19,

מהשעה 10:30 ועד השעה 13:30

• זמני השיעורים והדרשות בימות החול ובשבתות בביהמ"ד 'ארי' שבבורה', ארגמן 4 ירושלים •

6:15 - שיעור בתלמוד ירושלמי

6:35 - שיעור דף היומי בבלי, לאח"כ תפילת שחרית,

אחר תפילת שחרית שיעור בחומש דש"י

יום חמישי בשעה 21:15 שיעור בספרה"ק שפת אמת

מנחה עד"ש: 10 דק' לאחר זמן הד"נ

בין קבלת שבת לתפילת ערבית

דרשה מענייני הפרשה ודברי התעוררות

מנחה ש"ק: בזמן הד"נ

דעוא דרעיון בהשתתפות מורנו הרב שליט"א

בשיחת כיבושין ודעותא דלבא